

ZÁKON O PRÁVU AUTORSKÉM, O PRÁVECH SOUVISEJÍCÍCH S PRÁVEM AUTORSKÝM

a o změně některých zákonů
(autorský zákon)
zákon č. 121/2000 Sb., ze dne 7. dubna 2000

ve znění:

zák. č. 81/2005 Sb., zák. č. 61/2006 Sb., zák. č. 186/2006 Sb., zák. č. 216/2006 Sb., zák. č. 168/2008 Sb., zák. č. 41/2009 Sb., zák. č. 227/2009 Sb., zák. č. 153/2010 Sb., zák. č. 424/2010 Sb., zák. č. 375/2011 Sb., zák. č. 420/2011 Sb., zák. č. 18/2012 Sb., zák. č. 496/2012 Sb., zák. č. 156/2013 Sb., zák. č. 303/2013 Sb., zák. č. 64/2014 Sb., zák. č. 228/2014 Sb., zák. č. 355/2014 Sb., zák. č. 356/2014 Sb., zák. č. 250/2016 Sb., zák. č. 298/2016 Sb., zák. č. 102/2017 Sb., zák. č. 183/2017 Sb., zák. č. 50/2019 Sb.

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

ČÁST PRVNÍ PRÁVO AUTORSKÉ A PRÁVA S NÍM SOUVISEJÍCÍ

§ 1 Předmět úpravy

Tento zákon zpracovává příslušné předpisy Evropské unie¹⁾, zároveň navazuje na přímo použitelný předpis Evropské unie²⁸⁾ a upravuje

- a) práva autora k jeho autorskému dílu,
- b) práva související s právem autorským:
 - 1. práva výkonného umělce k jeho uměleckému výkonu,
 - 2. právo výrobce zvukového záznamu k jeho záznamu,
 - 3. právo výrobce zvukově obrazového záznamu k jeho záznamu,
 - 4. právo rozhlasového nebo televizního vysílatele k jeho vysílání,
 - 5. právo zveřejnitelů k dosud nezveřejněnému dílu, k němuž uplynula doba trvání majetkových práv,
 - 6. právo nakladatele na odměnu,
- c) právo pořizovatele k jím pořizené databázi,
- d) ochranu práv podle tohoto zákona,
- e) kolektivní správu práv autorských a práv souvisejících s právem autorským (dále jen „kolektivní správa“).

¹⁾ Směrnice Rady 93/83/EHS ze dne 27. září 1993 o koordinaci určitých předpisů týkajících se autorského práva a práv s ním souvisejících při družicovém vysílání a kabelovém přenosu. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 96/9/ES ze dne 11. března 1996 o právní ochraně databází.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/84/ES ze dne 27. září 2001 o právu na opětný prodej ve prospěch autora originálu uměleckého díla.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/48/ES ze dne 29. dubna 2004 o dodržování práv duševního vlastnictví.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/115/ES ze dne 12. prosince 2006 o právu na pronájem a půjčování a o některých právech v oblasti duševního vlastnictví souvisejících s právem autorským (kodifikované znění).

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/116/ES ze dne 12. prosince 2006 o době ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících (kodifikované znění).

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/24/ES ze dne 23. dubna 2009 o právní ochraně počítačových programů (kodifikované znění).

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/77/EU ze dne 27. září 2011, kterou se mění směrnice 2006/116/ES o době ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/28/EU ze dne 25. října 2012 o některých povolených způsobech užití osiřelých děl.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/26/EU ze dne 26. února 2014 o kolektivní správě autorského práva a práv s ním souvisejících a udělování licencí pro více území k právům k užití hudebních děl online na vnitřním trhu.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/1564 ze dne 13. září 2017 o některých povolených způsobech užití některých děl a jiných předmětů chráněných autorským právem a právy s ním souvisejícími ve prospěch osob nevidomých, osob se zrakovým postižením nebo osob s jinými poruchami čtení a o změně směrnice 2001/29/ES o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti.

- ²⁸⁾ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2017/1563 ze dne 13. září 2017 o přeshraniční výměně formátově přístupných rozmnoženin některých děl a jiných předmětů chráněných autorským právem a právy s ním souvisejícími mezi Unii a třetími zeměmi ve prospěch osob nevidomých, osob se zrakovým postižením nebo osob s jinými poruchami čtení.

Z důvodové zprávy (K § 1):

Návrh vymezuje v § 1 předmět právní úpravy, tedy především oblast práva autorského. Upouští se zároveň od tradičního vymezení předmětu úpravy podle dosavadního autorského zákona (o dílech literárních, vědeckých a uměleckých), neboť díla literární jsou díly uměleckými nebo vědeckými.

Zároveň se upravují práva související s právem autorským, která vedle tzv. práv příbuzných (práva výkonných umělců, výrobci zvukových záznamů a rozhlasových a televizních vysílatelů) zahrnují nově i práva výrobců zvukově obrazových záznamů, právo nakladatele a právo zveřejnitelů dosud nezveřejněného volného díla, t.j. díla, u něhož uplynula doba ochrany majetkových práv. V rámci autorského zákona se upravují z praktických důvodů, jak je obvyklé i v jiných evropských zemích, také zvláštní práva pořizovatelů databází.

Dále návrh zákona zahrnuje i úpravu kolektivní správy práv autorských a práv souvisejících s právem autorským, která byla dosud upravena samostatným zákonem č. 237/1995 Sb., a to vzhledem k potřebě komplexní úpravy v jedné právní normě.

Konečně zákon upravuje specifické prostředky ochrany práva autorského a práv souvisejících a uplatňování těchto práv, kterými ČR plní své současné i budoucí závazky vyplývající z mezinárodních autorskoprávních smluv a jiných dokumentů.

Z důvodové zprávy k zákonu č. 102/2017 Sb.:

V § 1 se v úvodní části ve smyslu požadavků vyplývajících z čl. 48 Legislativních pravidel vlády doplňuje (a zároveň se v poznámce pod čarou aktualizuje a rozšiřuje o směrnici 2014/26/EU, která bude předkládaným návrhem implementována do národního právního řádu), výčet relevantních platných směrnic.

Dále se navrhuje zrušení části textu § 1 písm. b) bodu 6, jehož účelem je zpřesnění úpravy v souvislosti se změnou provedenou novelou č. 216/2006 Sb., kdy byla výjimka pro pořizování

tiskových rozmnoženin rozšířena i ve prospěch vlastní vnitřní potřeby právnických osob a podnikajících fyzických osob.

V písmenu e) se zavádí legislativní zkratka „kolektivní správa“ pro kolektivní správu práv autorských a práv s autorským právem souvisejících, upravenou v § 95 a násl. (platné i navrhované nové úpravy).

Z důvodové zprávy k zákonu č. 50/2019 Sb.:

V poznámce pod čarou č. 1 se doplňuje výčet předpisů Evropské unie o směrnici (EU) 2017/1564 o některých povolených způsobech užití některých děl a jiných předmětů chráněných autorským právem a právy s ním souvisejícími ve prospěch osob nevidomých, osob se zrakovým postižením nebo osob s jinými poruchami čtení a o změně směrnice 2001/29/ES o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti, která bude předkládaným návrhem implementována do národního právního řádu.

Doplňuje se odkaz na přímo použitelné nařízení (EU) č. 2017/1563 o přeshraniční výměně formátově přístupných rozmnoženin některých děl a jiných předmětů chráněných autorským právem a právy s ním souvisejícími mezi Unii a třetími zeměmi ve prospěch osob nevidomých, osob se zrakovým postižením nebo osob s jinými poruchami čtení. Název předmětného nařízení se uvádí v nové poznámce pod čarou č. 28.

Přehled výkladu:

- I. Ochrana autorských práv – úvodní výklad
- II. Mezinárodní rámec ochrany autorských práv
 1. Bernská úmluva
 2. Dohoda TRIPS
 3. Internetové smlouvy (WCT a WPPT)
 4. Ostatní mezinárodní smlouvy
- III. Evropský rámec ochrany autorských práv
 1. Členství České republiky v Evropské unii a autorský zákon
 2. Transpozice a implementace unijního práva
 3. Směrnice Evropské unie
 4. Nařízení Evropské unie
 5. Doporučení Evropské komise
 6. Legislativní iniciativy Evropské komise
 7. Judikatura Soudního dvora Evropské unie
- IV. Aplikační přednost mezinárodních smluv a evropského práva podle čl. 10 Ústavy
 1. Článek 10 Ústavy
 2. Podmínky aplikační přednosti
 3. Přímý a nepřímý účinek unijního práva
- V. Ochrana autorských práv coby povinnost státu
 1. Vysoká úroveň ochrany
 2. Ústava a Listina základních práv a svobod
 3. Ústavní ochrana výsledků tvůrčí činnosti
- VI. Autorský zákon
 1. Autorský zákon
 2. Zásadní novely autorského zákona:
- VII. Vládní novely autorského zákona č. 102/2017 Sb. a č. 50/2019 Sb.
 1. Důvody vládní novely autorského zákona č. 102/2017 Sb. a základní změny provedené novelou
 2. Nepřijaté návrhy novely č. 102/2017 Sb.
 3. Důvody vládní novely autorského zákona č. 50/2019 Sb. a základní změny provedené novelou
 4. Nepřijaté návrhy novely č. 50/2019 Sb.
- VIII. Autorský zákon a občanský zákoník

1. Autorský zákon jako *lex specialis* k občanskému zákoníku
 2. Subsidiarita občanského zákoníku
 3. Absolutní povaha práv autorských
 4. Relativní práva
- IX. Kogentní a dispozitivní normy
1. Kogentnost norem autorského zákona před účinností občanského zákoníku
 2. Kogentnost norem autorského zákona po nabytí účinností občanského zákoníku
 3. Autonomie vůle
 4. Kogentní normy v občanském zákoníku týkající se autorského práva
 5. Kogentní normy v autorském zákoně
 6. Kogentnost norem – shrnutí
- X. Autorské právo
1. Právo autorské v objektivním smyslu
 2. Právo autorské v subjektivním smyslu
 3. Povaha autorského práva
 - 3.1 Nehmotné statky
 - 3.2 Nehmotné statky – základní znaky
- XI. Práva k nehmotným statkům *versus* práva k duševnímu vlastnictví
1. Práva k nehmotným statkům
 2. Duševní vlastnictví
 - 2.1 Duševní vlastnictví – mezinárodní smlouvy a právo EU
 - 2.2 Duševní vlastnictví – občanský zákoník
- XII. Věc *versus* nehmotný statek
1. Věc v právním smyslu
 2. Věc v právním smyslu (věc nehmotná) a autorské právo
 - 2.1 Subjektivní práva autorská coby věc nehmotná
 - 2.2 Licence coby věc nehmotná
 - 2.3 Autorské dílo coby věc nehmotná
 - 2.4 Nehmotné věci a nehmotné statky nechráněné autorským zákonem (neautorská díla)
 - 2.5 Vlastnictví *versus* duševní vlastnictví
 - 2.5.1 Vlastnictví
 - 2.5.2 Duševní vlastnictví
 - 2.6 Věc a nehmotné statky
 3. Systém práv k nehmotným statkům
- XIII. Osobní, věcná a místní působnost zákona
1. Osobní působnost zákona
 2. Věcná působnost zákona
 3. Místní působnost zákona

K části I

I. Ochrana autorských práv – úvodní výklad

Ochrana práv duševního vlastnictví v České republice, a tedy i autorského práva navazuje na mezinárodněprávní a evropskou úpravu práv duševního vlastnictví, a tak i práva autorského. **Mezinárodní smlouvy, resp. normy je transponující v právním řádu ČR mají zejména v digitální éře, v níž se lidstvo nachází, nadnárodní účinek** (obdobně Šimáčková, 2012, s. 690–696).

II. Mezinárodní rámec ochrany autorských práv

1. Bernská úmluva

Základní a zásadní pro ochranu práv duševního vlastnictví, a tak i autorského práva jsou mezinárodní smlouvy, z nichž vycházejí jednotlivé národní právní úpravy. V právu autorském

je základním dokumentem na mezinárodní úrovni **Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl** z roku 1886, naposledy revidována v Paříži v roce 1971 (dále jako „Bernská úmluva“ nebo „RÚB“). Bernské úmluvy se účastní Československo od roku 1921 (vyhl. č. 401/1921 Sb.), aktuálně ve znění **pařížské revize; pařížským zněním je Česká republika vázána od roku 1980** (vyhl. č. 133/1980 Sb. ve znění vyhl. č. 19/1985 Sb.). Je tradiční autorskoprávní úmlouvou, která ve svém článku 5 odst. 1 a 3 stanoví **pro členské státy povinnost ochrany práva autorského alespoň na minimální úrovni zakotvené v Bernské úmluvě** (tzv. zásada minimální ochrany). Bernské úmluvě jsou dále vlastní **zásada univerzality** – podle čl. 29 se jí může účastnit kterýkoli stát, **zásada neformální ochrany** (bezformálnosti) podle čl. 5 odst. 2, **zásada teritoriality** podle čl. 5 odst. 1 a 2, podle které se ochrana práv duševního vlastnictví řídí právní úpravou státu, kde se ochrana uplatňuje, a **zásada asimilace** podle čl. 5 odst. 1 a 3, **zásada nezávislosti ochrany** ve státě ochrany na ochraně ve státu původu, **zásada kompatibility** podle čl. 20 či **zásada jednomyslnosti** podle čl. 27. Bernská úmluva upravuje ochranu výlučných osobnostních (morálních) práv autorských a výlučných majetkových práv autorských (tzv. katalog práv), dobu ochrany, výjimky a omezení výlučných práva autora – ty jsou s výjimkou citací vyhrazeny ve prospěch národních úprav, úmluva jako první upravuje i tzv. **třístupňový test**.

2. Dohoda TRIPS

Dohoda o obchodních aspektech práv duševního vlastnictví (dále jako „TRIPS“ nebo „Dohoda TRIPS“) byla uzavřena v rámci Dohody o zřízení Světové obchodní organizace (WTO) ze dne 15. 4. 1994; je přílohou této dohody. Dohodu TRIPS Česká republika uplatňuje od 1. 1. 1996 (sdělení MZV č. 191/1995 Sb.). Tato dohoda upravující celou oblast práv duševního vlastnictví (tedy nejen práva autorského a práv s právem autorským souvisejících, ale též práva průmyslová) **odkazuje v oblasti práva autorského a práv souvisejících s právem autorským na minimální úroveň ochrany podle Bernské úmluvy a Římské úmluvy**. Články 1 až 21 Bernské úmluvy, s výjimkou čl. 6 bis, jsou inkorporovány přímo v TRIPS. V TRIPS převažují normy postrádající povahu norem přímo vykonatelných (self-executing). Dohoda TRIPS jako jediná mezinárodní smlouva obsahuje zásadu **zacházení podle nejvyšších výhod** (doložka nejvyšších výhod) zabráňující diskriminaci mezi cizozemci z různých států. Ve svých člancích 10 a 11 upravuje některá nová absolutní práva mezinárodně uznávaná (právo na ochranu počítačových programů, na ochranu databází, právo pronájmu, zásadu vyčerpání práva), v čl. 13 obsahuje třístupňový test.

3. Internetové smlouvy (WCT a WPPT)

Nejnovějšími mezinárodními smlouvami respektujícími uvedené základní smlouvy a navazujícími na ně jsou tzv. **internetové smlouvy z roku 1996**, a to **Smlouva WIPO o právu autorském** (dále také jako „WCT“) (sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 33/2002 Sb. m. s.) a **Smlouva WIPO o výkonech výkonných umělců a o zvukových záznamech** (dále také jako „WPPT“) (sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 48/2002 Sb. m. s.). Internetové smlouvy navazují na základní mezinárodní autorskoprávní smlouvy a doplňují je s ohledem na nezbytnost reakce WIPO na tzv. „digitální agendu“; zejména upravují, resp. zpřesňují nové způsoby užití v digitálním prostředí včetně internetu (např. právo na sdělování děl veřejnosti podle čl. 8 WCT), významně aktualizují mezinárodní ochranu autorského práva a práv s ním souvisejících, zdokonalují též prostředky celosvětového boje s porušováním autorského práva – jak ve vztahu k ochraně technických prostředků ochrany (čl. 11 WCT) a informací o identifikaci práv

(čl. 12 WCT), tak i ve vztahu k účinnému uplatňování práv (čl. 14 WCT). **WCT je zvláštní dohodou ve smyslu článku 20 Bernské úmluvy, může tedy přiznat autorům širší práva, než se jim přiznávají Bernskou úmluvou, nebo obsahovat jiná ustanovení, avšak neodporující této úmluvě, text Bernské úmluvy (články 1 až 21 a Příloha) je inkorporován v textu WCT.**

Evropská unie, byť není smluvní stranou Bernské úmluvy, ale je stranou WCT, která v čl. 1 odst. 4 zakotvuje povinnost signatářů dodržovat články 1 až 21 a Přílohu Bernské úmluvy, musí unijní autorskoprávní předpisy vykládat v nejvyšší možné míře ve světle Bernské úmluvy (k tomu srov. rozsudek SDEU ze dne 7. 12. 2006 ve věci *C-306/05 SGAE*, bod 35, rozsudek SDEU ze dne 9. 2. 2012 ve věci *C-277/10 Luksan*, bod 59 a v něm citovaná judikatura, rozsudek SDEU ze dne 26. 4. 2012 ve věci *C-510/10 DR a TV2 Danmark* či rozsudek SDEU ze dne 13. 11. 2018 ve věci *C-310/17 Levola Hengelo BV*, bod 38).

4. Ostatní mezinárodní smlouvy

Zmíněné smlouvy, jakož i ostatní autorskoprávní mezinárodní smlouvy, které zde uvádíme pouze pro úplnost, jakými je **Všeobecná úmluva o autorském právu** ze dne 6. 9. 1952 (dále také jako „VÚA“), **Mezinárodní úmluva o ochraně výkonných umělců, výrobců zvukových záznamů a rozhlasových organizací** ze dne 26. 10. 1961 (dále jako „Římská úmluva“), **Úmluva o ochraně výrobců zvukových záznamů proti nedovolenému rozmnožování jejich zvukových záznamů** z 29. 10. 1971 [dále také jako „Ženevská úmluva“, resp. **Ženevská protipirátská úmluva**], **Úmluva o zřízení Světové organizace duševního vlastnictví** ze dne 14. 7. 1967 (dále také jako „Úmluva o zřízení WIPO“), **Marrákešská smlouva** o usnadnění přístupu nevidomých k autorskoprávně chráněnému obsahu (dále jen „Marrákešská smlouva“) přijatá 27. 6. 2013 (Evropská unie i Česká republika ji podepsaly, byla ratifikována Evropskou unií k 1. 10. 2018 a je pro Evropskou unii a její členské státy závazná k 1. 1. 2019) či **Pekingská smlouva** o ochraně uměleckých výkonů v audiovizí (dále jen „Pekingská smlouva“) sjednaná 24. 6. a podepsaná 26. 6. 2012 [Česká republika smlouvu podepsala dne 29. 4. 2013 (dosud neratifikována)], jsou obsaženy spolu s výkladem k nim včetně základních zásad mezinárodněprávní ochrany v části komentáře T. Dobřichovského, která je věnována problematice autorskoprávních mezinárodních smluv.

III. Evropský rámec ochrany autorských práv

1. Členství České republiky v Evropské unii a autorský zákon

Česká republika se stala plnoprávním členem Evropské unie dne 1. 5. 2004, a to na základě žádosti o členství podané v roce 1996. Členství České republiky v Evropské unii má vliv na všechny oblasti, tedy i právo, včetně práva autorského. Tento vliv se projevoval již před vznikem členství. Evropská dohoda zakládající přidružení mezi Českou republikou na jedné straně a Evropskými společenstvími a jejich členskými státy na straně druhé vyhlášená pod č. 7/1995 Sb. (též „Asociační dohoda“ nebo „Dohoda o přidružení“) mimo jiné zavazovala Českou republiku ke sbližování stávajících a budoucích právních předpisů České republiky s právními předpisy Společenství (tzv. *acquis communautaire*), a to včetně právních předpisů v oblasti duševního vlastnictví (srov. čl. 67). Závazek vyplývající z Evropské dohody byl splněn přijetím nového autorského zákona č. 121/2000 Sb., který nabyl účinnosti 1. 12. 2000 a nahradil předchozí autorský zákon č. 35/1965 Sb. Tento závazek obsahoval implementaci všech v té době existujících unijních autorskoprávních předpisů, tj. směrnice 91/250/EHS o právní ochraně počítačových programů (dále jako „směrnice 91/250/EHS“), směrnice 92/100/EHS

o právu na pronájem a na půjčování a o některých právech souvisejících s právem autorským v oblasti duševního vlastnictví („dále jako „směrnice 92/100/EHS“), směrnice 93/83/EHS o koordinaci určitých pravidel z oboru práva autorského a práv souvisejících s právem autorským vztahujících se na satelitní vysílání a na kabelový přenos (dále jako „směrnice 93/83/EHS“), směrnice 93/98/EHS o harmonizaci ochranné doby práva autorského a některých práv souvisejících s právem autorským (dále jako „směrnice 93/98/EHS“) a směrnice 96/9/ES o právní ochraně databází (dále jako „směrnice o databázích“). Kromě toho byla do nového autorského zákona zahrnuta ustanovení v té době projednávaných návrhů dvou dalších směrnic, posléze přijatých v průběhu roku 2001, a to návrh směrnice o harmonizaci některých aspektů práva autorského a práv souvisejících v informační společnosti a návrh směrnice o právu autora podílet se na výnosech z opětného prodeje originálu výtvarného díla.

Podrobné vymezení, z něhož tato část týkající se evropského rámce ochrany autorských práv vychází, je obsaženo spolu s výkladem včetně základních zásad unijní ochrany, v části komentáře A. Faladové, která je výhradně věnována problematice unijní právní ochrany autorských práv.

2. Transpozice a implementace unijního práva

Součástí povinností, které vyplývají pro Českou republiku z členství v EU, je povinnost řádně a včas implementovat právo EU do vnitrostátního právního řádu, pokud to jeho povaha vyžaduje. Podle Přílohy k usnesení vlády č. 1212 ze dne 15. 11. 1999 o Metodických pokynech pro zajišťování prací na sblížení právních předpisů České republiky s právem Evropských společenství se „transpozicí“ rozumí formální promítnutí směrnice do vnitrostátního právního předpisu, „implementace“ je pojemem širším, zahrnujícím kromě samotné transpozice i fáze následující, tj. zajištění aplikace transpozicičního opatření a dále rovněž účinné vymáhání práv a povinností z něho vyplývajících.

Pokud členský stát nesplní tyto povinnosti včas či úplně, Evropská komise často zahajuje tzv. infringement. V některých případech tak činí však pouze formálně proto, že nedostala včas notifikační tabulku nebo že není zatím formálně provedena úplná implementace.

3. Směrnice Evropské unie

Od roku 1989, kdy byl předložen první legislativní návrh směrnice o právní ochraně počítačových programů, bylo do doby uzavření rukopisu komentáře postupně přijato celkem 14 směrnic harmonizujících do značné míry, nikoli však zcela, právní úpravu autorského práva a práv souvisejících s právem autorským v rámci EU. Tři ze směrnic jsou kodifikační směrnice původních. Jedna z uvedených směrnic (2011/77/EU) je novelizací směrnice dříve přijaté (93/98/EHS), jedna se vztahuje nejen na oblast autorského práva a práv s ním souvisejících, ale rovněž na práva průmyslová [směrnice 2004/48/ES (dále jako „směrnice o dodržování práv duševního vlastnictví“)].

Jde o směrnice (uvedeny v pořadí, v jakém byly přijímány ve svém původním znění) 2009/24/ES (nahradila směrnicí 91/250/EHS), 2006/115/ES (nahradila směrnicí 92/100/EHS), 93/83/EHS, 2006/116/ES (nahradila směrnicí 93/98/EHS), 96/9/ES, 2001/29/ES, 2001/84/ES, 2004/48/ES, 2011/77/EU, 2012/28/EU, 2014/26/EU, (EU) 2017/1564, (EU) 2019/789, (EU) 2019/790.

Souvislost se směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. 5. 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti (dále jako „informační směrnice“) má směrnice 2000/31/ES ze dne 8. 6. 2000

o některých aspektech služeb informační společnosti, zejména elektronického obchodu, na vnitřním trhu (směrnice o elektronickém obchodu) (dále jako „směrnice o elektronickém obchodu“), zvláště ve vztahu k poskytovatelům služeb informační společnosti [srov. zákon č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti a o změně některých zákonů (zákon o některých službách informační společnosti, ve znění pozdějších předpisů)] (srov. rozsudky Soudního dvora EU např. ve věcech: **C-324/09 L'Oréal a další proti eBay a další**, **C-236/08 až 238/08 Google France proti Louis Vuitton Malletier SA a další**, **C-70/10 Scarlet/SABAM**, **C-360/10 SABAM/Netlog**).

Směrnice o elektronickém obchodu stanoví, jakého cíle má být jejím prostřednictvím dosaženo, a dále obsahuje zpravidla jen relativně rámcově vymezenou úpravu určité oblasti zohledňující rozdílné právní tradice a systémy (převažující kontinentální systém a v několika málo státech existující anglosaský systém autorského práva) a terminologii. Je pak věcí vnitrostátních právních úprav jednotlivých členských států, jakým konkrétním způsobem, s přihlédnutím k vnitrostátním potřebám a právním tradicím, danou rámcovou úpravu promítnou do vnitrostátního právního řádu. V některých oblastech obsahují směrnice týkající se autorského práva úpravu velmi podrobnou a v zásadě kogentní, kdy členským státům zásadně nezbývá prostor pro vlastní legislativní činnost. V době uzavření rukopisu komentáře byl přijat návrh ze dne 17. 4. 2019 **směrnice** Evropského parlamentu a Rady (EU) **2019/790 o autorském právu na jednotném digitálním trhu a právech s ním souvisejících na jednotném digitálním trhu** a o změně směrnic 96/9/ES a 2001/29/ES (dále jako „směrnice o autorském právu na jednotném digitálním trhu“), předložený Evropskou komisí v září 2016 v rámci naplňování Strategie pro jednotný digitální trh jako součást tzv. druhého autorskoprávního balíčku [srov. COM(2016) 593]. Dne 12. 9. 2018 návrh směrnice prošel prvním čtením v Evropském parlamentu, po bouřlivé debatě ve fázi „dialogu“ (mezi Radou EU, Evropským parlamentem a Evropskou komisí) týkající se zejména čl. 11 a čl. 13 původního návrhu (tj. čl. 15 a čl. 17 schváleného znění) byl překvapivě dne 26. 3. 2019 po závěrečném hlasování pléna Evropského parlamentu přijat ve znění pozměňovacích návrhů, a i přes nesusouhlasné Společné prohlášení Nizozemska, Lucemburska, Polska, Itálie a Finska ze dne 5. 4. 2019 byl návrh směrnice Radou EU schválen dne 15. 4. 2019. Stejně tak byla přijata směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) **2019/789, kterou se stanovují pravidla pro výkon autorského práva a práv s ním souvisejících, která se použijí na některá online vysílání vysílacích organizací a převzatá vysílání televizních a rozhlasových programů, a kterou se mění směrnice Rady 93/83/EHS** ze dne 17. 4. 2019 (dále též jako „SatCab směrnice“) (podle dohody mezi Evropským parlamentem a Radou byl původní návrh nařízení schválen jako směrnice) [srov. Legislativní usnesení Evropského parlamentu ze dne 28. 3. 2019 o návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se stanovují pravidla pro výkon autorského práva a práv s ním souvisejících, jež se použijí na některá online vysílání vysílacích organizací a přenosy vysílání televizních a rozhlasových pořadů a kterou se mění směrnice Rady 93/83/EHS (COM(2016)0594 – C8-0384/2016 – 2016/0284(COD))] a Rady EU ze dne 15. 4. 2019]. Došlo též k přijetí návrhu **směrnice** Evropského parlamentu a Rady (EU) **2019/770 o některých aspektech smluv o poskytování digitálního obsahu a digitálních služeb** ze dne 20. května 2019 (dále jako „směrnice o smlouvách o poskytování digitálního obsahu“) [návrh byl schválen dne 26. 3. 2019 Evropským parlamentem a následně Radou EU dne 15. 4. 2019 (srov. Legislativní usnesení Evropského parlamentu ze dne 26. 3. 2019 o návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o některých aspektech smluv o poskytování digitálního obsahu (COM(2015)0634 – C8-0394/2015 – 2015/0287(COD)) a Rady ze dne 15. 4. 2019].

4. Nařízení Evropské unie

Nařízení jsou unijními právními předpisy, která, na rozdíl od směrnic, v zásadě nevyžadují, resp. ani neumožňují přijetí transpozičního opatření (vnitrostátního předpisu) a jsou účinné a závazné přímo ve všech členských státech okamžikem přijetí, resp. ve lhůtě stanovené přímo nařízením, nařízení jsou tedy závazná od stejného okamžiku a uplatňována shodně ve všech členských státech EU.

Součástí unijního autorského práva jsou v době uzavření rukopisu komentáře autorskoprávní nařízení:

- nařízení Evropského parlamentu a Rady 2017/1128 o zajištění přeshraniční přenositelnosti online služeb poskytujících obsah v rámci vnitřního trhu přijaté 14. 6. 2017 a zveřejněné 30. 6. 2017 v Úředním věstníku EU (o tzv. **portabilitě**), jehož cílem je umožnit evropským spotřebitelům přístup k službám, které poskytují přístup k digitálnímu obsahu, i během dočasných krátkodobých pobytů v jiných členských státech, než je stát jejich obvyklého pobytu (bydliště);
- nařízení Evropského parlamentu a Rady 2017/1563 ze dne 13. 9. 2017 o přeshraniční výměně formátově přístupných rozmnoženin některých děl a jiných předmětů chráněných autorským právem a právy s ním souvisejícími mezi Unií a třetími zeměmi ve prospěch osob nevidomých, osob se zrakovým postižením nebo osob s jinými poruchami čtení, zveřejněné 20. 9. 2017 v Úředním věstníku EU, účinné od 12. 10. 2018 (tzv. **Marrácké nařízení**). Návrh nařízení byl předložen v rámci tzv. druhého autorskoprávního balíčku;
- nařízení Evropského parlamentu a Rady 2018/302 ze dne 28. 2. 2018 o řešení neoprávněného zeměpisného blokování a dalších forem diskriminace založených na státní příslušnosti, místě bydliště či místě usazení zákazníků v rámci vnitřního trhu a o změně nařízení (ES) č. 2006/2004 a (EU) 2017/2394 a směrnice 2009/22/ES (zveřejněno 2. 3. 2018 v Úředním věstníku EU) (o tzv. **geoblockingu**), účinné od 3. 12. 2018. Z působnosti nařízení jsou vyňaty audiovizuální služby a dále také služby, spočívající převážně v poskytování přístupu k dílům chráněným autorskými právy nebo k jinému chráněnému obsahu a jejich využívání (jako např. cloudové služby, služby datových skladů, hosting internetových stránek, poskytování firewallu).

Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví pravidla pro výkon autorského práva a práv s ním souvisejících, která se použijí na některé online přenosy vysílacích organizací a další přenosy televizních a rozhlasových programů, COM(2016) 594, který předložila Evropská komise v září 2016 též v rámci naplňování Strategie pro jednotný digitální trh jako součást tzv. druhého autorskoprávního balíčku, byl přijat v době uzavření rukopisu, jak již uvedeno výše, jako směrnice (EU) 2019/789, kterou se stanovují pravidla pro výkon autorského práva a práv s ním souvisejících, která se použijí na některá online vysílání vysílacích organizací a převzatá vysílání televizních a rozhlasových programů, a kterou se mění směrnice Rady 93/83/EHS.

Autorskoprávní oblast reguluje od roku 2003 též nařízení týkající se **vymáhání práv duševního vlastnictví celními orgány**, které se ale vztahuje na celou oblast práv duševního vlastnictví. Nejprve se jednalo o nařízení Rady (ES) č. 1383/2003 ze dne 22. 7. 2003 o přijímání opatření celních orgánů proti zboží podezřelému z porušení určitých práv duševního vlastnictví a o opatřeních, která mají být přijata proti zboží, o kterém bylo zjištěno, že tato práva porušilo. To pak bylo nahrazeno nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 608/2013 o vymáhání práv duševního vlastnictví celními orgány a zrušení nařízení Rady (ES) č. 1383/2003. Nad rámec nařízení český zákonodárce rozšířil působnost celních orgánů

i na dozor na vnitrostátním trhu (zákon č. 355/2014 Sb., o působnosti orgánů Celní správy České republiky v souvislosti s vymáháním práv duševního vlastnictví).

5. Doporučení Evropské komise

Kromě přímo či nepřímo právně závazných nařízení a směrnic bylo přijato také několik doporučení, která nejsou závazná, ale mohou být aplikována národními soudy. V oblasti týkající se přímo autorského práva bylo přijato doporučení Evropské komise vztahující se na kolektivní správu práv (doporučení Evropské komise 2005/737/ES ze dne 18. 5. 2005 o kolektivní přeshraniční správě autorského práva a práv s ním souvisejících pro zákonné online hudební služby), doporučení související mj. s evropskými digitalizačními projekty, zejm. s projektem tzv. evropské digitální knihovny EUROPEANA, která se rovněž částečně týkala autorského práva a některých problémů pramenících z rozdílných nebo v některých případech neexistujících právních úprav v jednotlivých členských státech, popř. také problémů souvisejících s přeshraničním užitím autorskopravně chráněných předmětů ochrany a teritorialitou autorského práva [doporučení Evropské komise ze dne 24. 8. 2006 o digitalizaci kulturního materiálu a jeho dostupnosti online a o uchovávání digitálních záznamů (2006/585/ES) a doporučení Evropské komise ze dne 27. 10. 2011 o digitalizaci kulturního materiálu a jeho dostupnosti online a o uchovávání digitálních záznamů (2011/711/EU)] a doporučení Evropské komise 2018/334 ze dne 1. 3. 2018 o opatřeních pro efektivní boj proti nezákonnému obsahu online související s vymahatelností práv duševního vlastnictví všeho druhu včetně práv autorských zejména v prostředí online, jehož cílem je zajistit rychlejší odhalování a odstraňování nezákonného obsahu online, posílit spolupráci mezi společnostmi, důvěryhodnými oznamovateli a donucovacími orgány a zvýšit transparentnost a záruky pro občany.

6. Legislativní iniciativy Evropské komise

V době uzavření rukopisu komentáře aktuální témata unijního autorského práva a připravované legislativní iniciativy Evropské komise jsou uvedeny v části komentáře zabývající se unijními právními předpisy. Evropská komise je jediným unijním orgánem oprávněným k předkládání návrhů legislativních opatření, tj. zejména návrhů nařízení a směrnic. Zde zmiňujeme pouze tzv. druhý autorskoprávní (copyrightový) balíček, který Evropská komise zveřejnila dne 14. 9. 2016 coby soubor **čtyř legislativních návrhů** a jednoho doprovodného **sdělení** Evropské komise, tvořící součást Strategie pro jednotný digitální trh z května 2015 a které byly v době uzavření rukopisu komentáře již všechny přijaty:

- návrh nařízení, kterým se stanoví pravidla pro výkon autorského práva a práv s ním souvisejících, která se použijí na některé online přenosy vysílacích organizací a další přenosy televizních a rozhlasových programů;
- návrh směrnice o autorském právu na jednotném digitálním trhu;
- návrh nařízení o přeshraniční výměně kopií některých děl nebo jiných předmětů, které jsou chráněny autorským právem a právy s ním souvisejícími, v přístupném formátu mezi Uníí a třetími zeměmi, z níž budou mít prospěch osoby nevidomé, zrakově postižené či osoby s jinými poruchami čtení;
- návrh směrnice o některých povolených způsobech užití děl a jiných předmětů chráněných na základě autorského práva a práv s ním souvisejících, z nichž budou mít prospěch osoby nevidomé, zrakově postižené či osoby s jinými poruchami čtení, a o změně směrnice 2001/29/ES o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti;

- sdělení – podpora spravedlivé, efektivní a konkurenceschopné ekonomiky orientované na autorské právo na jednotném digitálním trhu.

Návrhy nařízení a směrnice k provedení Marrákešské smlouvy z roku 2013 již byly přijaty, a to (i) coby nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/1563 ze dne 13. 9. 2017 o přeshraniční výměně formátově přístupných rozmnoženin některých děl a jiných předmětů chráněných autorským právem a právy s ním souvisejícími mezi Uníí a třetími zeměmi ve prospěch osob nevidomých, osob se zrakovým postižením nebo osob s jinými poruchami čtení, a dále (ii) směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/1564 ze dne 13. 9. 2017 o některých povolených způsobech užití některých děl a jiných předmětů chráněných autorským právem a právy s ním souvisejícími ve prospěch osob nevidomých, osob se zrakovým postižením nebo osob s jinými poruchami čtení a o změně směrnice 2001/29/ES o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti (implementace do autorského zákona je předmětem vládní novely autorského zákona č. 50/2019 Sb.). Stejně tak byl přijat návrh směrnice o autorském právu na jednotném digitálním trhu (EU) 2019/790, dále pak i návrh nařízení, kterým se stanoví pravidla pro výkon autorského práva a práv s ním souvisejících, která se použijí na některé online přenosy vysílacích organizací a další přenosy televizních a rozhlasových programů, avšak podle dohody mezi Evropským parlamentem a Radou nikoli jako nařízení, nýbrž coby SatCab směrnice (EU) 2019/789 a návrh směrnice o některých aspektech smluv o poskytování digitálního obsahu (EU) 2019/770.

Legislativní návrhy doplňují **návrh nařízení o přenositelnosti právního obsahu** z prosince 2015, revidovanou **směrnici o audiovizuálních mediálních službách a sdělení o online platformách** z května 2016. *[Pozn. autorů: ke dni uzavření rukopisu již byla směrnice přijata jako směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/1808 ze dne 14. 11. 2018, kterou se mění směrnice 2010/13/EU o koordinaci některých právních a správních předpisů členských států upravujících poskytování audiovizuálních mediálních služeb (směrnice o audiovizuálních mediálních službách) s ohledem na měnící se situaci na trhu.]*

Akcí plán Evropské komise v roce 2016 a v letech následujících zahrnuje čtyři pilíře, jejichž účelem je: (i) rozšířit přístup k obsahu v rámci EU a zjednodušit licencování, (ii) přizpůsobit výjimky a omezení autorského práva digitálnímu prostředí, (iii) vytvořit spravedlivější trh, (iv) zlepšit vymahatelnost práv duševního vlastnictví všeho druhu včetně práv autorských zejména v prostředí online (Evropská komise dne 28. 9. 2017 zveřejnila coby dokument COM(2017) 555 sdělení o odstraňování nelegálního obsahu dostupného na online platformách (Boj proti nelegálnímu obsahu online – zvyšování odpovědnosti online platform) a doporučení 2018/334 o opatřeních pro efektivní boj proti nezákonnému obsahu online z 1. 3. 2018). Další dokumenty (zejména sdělení Evropské komise ze dne 29. 11. 2017 – Vyvážený systém vymáhání práv duševního vlastnictví, který odpovídá dnešním společenským výzvám, dokument COM(2017) 707, včetně přílohy ADD 1, dále sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě a Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru – Pokyny k některým aspektům směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/48/ES o dodržování práv duševního vlastnictví; dokument COM(2017) 708 final, včetně příloh ADD 1 a ADD 2), a rovněž Zprávu o přezkumu směrnice o vymáhání práv duševního vlastnictví, dokumenty SWD(2017) 431 a SWD(2017) 432, jsou uvedeny ve výkladech k unijní právní úpravě. Budoucí ambicí Evropské komise byla a nadále je dosáhnout jednotného unijního autorského práva (unijního autorského zákona).

Vysoce aktuální problematiky umělé inteligence se týká **Zpráva evropského parlamentu ze 17. 1. 2017 zahrnující doporučení Komise o občanskoprávních pravidlech pro robotiku [2015/2013(INL)]**. Dne 25. 4. 2018 Komise představila **soubor opatření zohledňujících návrh evropského přístupu k umělé inteligenci**, zejména zvýšení investic a stanovení etického kodexu (http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-3362_cs.htm z 23. 5. 2018).

Na uvedené navázalo Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Evropské radě, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů. Koordinovaný plán v oblasti umělé inteligence COM(2018) 795 final ze dne 7. 12. 2018. Problematikou UI se zabývá též WIPO, zejména v publikaci WIPO (2019). WIPO Technology Trends 2019: Artificial Intelligence. Geneva: World Intellectual Property Organization (dostupné též z https://www.wipo.int/tech_trends/en/artificial_intelligence/).

S ohledem na to, že jde o problematiku mezinárodní s celosvětovými dopady, zabývá se jí i Vláda ČR v dokumentu „Výzkum potenciálu rozvoje umělé inteligence v České republice, Analýza právně-etických aspektů rozvoje umělé inteligence a jejích aplikací v ČR“ (dostupném z https://www.vlada.cz/assets/evropske-zalezitosti/aktualne/AI-pravne-eticka-zprava-2018_final.pdf) z 10. 12. 2018 včetně doporučení navazující zejména na unijní aktivity.

7. Judikatura Soudního dvora Evropské unie

Součástí unijního práva je judikatura Soudního dvora Evropské unie (dále také jako „SDEU“). Jde především o rozhodnutí SDEU o tzv. předběžných otázkách, pokládaných SDEU soudními orgány členských států EU s žádostí o výklad unijního práva, který je považován za závazný nejen v členském státě žádajícího soudního orgánu, ale ve všech členských státech EU a jehož cílem je zajistit účinné a jednotné uplatňování práva EU. Ve většině případů jde o otázky související s vývojem technologií a novými způsoby šíření autorskoprávně chráněného obsahu, o otázky spojené s vymáháním práv a rovněž o otázky týkající se výkladu výjimek a omezení výlučných práv, včetně nároků na tzv. náhradní odměnu.

Důležitá jsou zejména rozhodnutí, v nichž SDEU podává výklad pojmů, které nejsou definovány unijním právem samotným, ani neodkazují na vnitrostátní právní úpravy. Soudní dvůr EU opakovaně rozhodl, že v takovém případě jde o základní pojmy unijního práva, které musí být zpravidla vykládány autonomním a jednotným způsobem v celé EU. V oblasti autorského práva tak SDEU vyložil již několik základních pojmů, např. **rozmnožování** (C-5/08 *Infopaq*), **spravedlivá odměna** (C-467/08 *Padawan*), **odměna** – půjčování – knihovny (C-271/10 *VEWA*), **parodie** (C-201/13 *Deckmyn*), **sdělování veřejnosti** (C-135/10 SCF, C-162/10 *Phonographic Performance*, C-117/14 *Reha Training*), **sdělování veřejnosti** – internet [C-466/12 *Svensson*, C-348/13 *BestWater*, C-160/15 *GS Media BV (Playboy)*, C-527/15 *Stichting Brein*], **původnost** – fotografické portréty (C-145/10 *Painer*), C-5/08 *Infopaq*), **chut' sýra** – C-310/17 *Levola Hengelo*, **vyčerpání práva na rozšiřování** (C-419/13 *Art and Allposters*, C-128/11 *UsedSoft*, C-166/15 *Ranks*), **e-lending** (C-174/15 *Vereniging Openbare Bibliotheken*).

IV. Aplikační přednost mezinárodních smluv a evropského práva podle čl. 10 Ústavy

1. Článek 10 Ústavy

Na základě čl. 10 Ústavy České republiky jsou vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva. Podle čl. 10a odst. 1 Ústavy mohou být mezinárodní smlouvou některé pravomoci orgánů České republiky přeneseny na mezinárodní organizace nebo instituce. Podle čl. 95 Ústavy České republiky je soudce při rozhodování vázán zákonem a mezinárodní smlouvou, která je součástí právního řádu.

2. Podmínky aplikační přednosti

Mezinárodní smlouvy z oblasti práv autorských a práv s nimi souvisejících, pokud jsou jejich **normy** dostatečně určité, obsahující konkrétní definovaná práva či povinnosti, adresované subjektům vnitrostátního práva a tak **přímo použitelné** (self-executing) a **pokud se jich subjekt vnitrostátního práva** (fyzická i právnická osoba) **může přímo dovolat u národního soudu** (např. Bernská úmluva, Římská úmluva nebo pozdější internetové úmluvy WIPO) a jsou součástí právního řádu České republiky, **mají ve smyslu čl. 10 Ústavy, potažmo čl. 95 odst. 1 Ústavy, aplikační přednost před zákonem** (autorským zákonem), je-li je v konkrétním případě český zákon v rozporu s příslušnou mezinárodní smlouvou, v případě nemožnosti mezinárodně konformního výkladu nebo pokud jde o mezeru ve vnitrostátní úpravě, kdy vnitrostátní právo neposkytuje ochranu právům, ač ji podle mezinárodní smlouvy poskytovat má (srov. bod 15 nálezu I. ÚS 819/15 ze dne 15. 4. 2015). **Subjekt tuzemského práva (tzn. tuzemec z hlediska práva státu, kde se požaduje ochrana) z pohledu Bernské úmluvy a dalších mezinárodních smluv se však bez dalšího nemůže zásadně dovolávat zvláštních konvenčních práv stanovených v těchto mezinárodních smlouvách** (blíže viz výklad v části komentáře týkající se mezinárodních smluv).

3. Přímý a nepřímý účinek unijního práva

Stejně tak má na základě čl. 10 Ústavy České republiky přednost před vnitrostátním právem České republiky právo EU. Na rozdíl od nařízení přímý účinek (aplikovatelnost) směrnic, pokud je směrnice řádně transponována, nepřichází do úvahy – k tomu srov. např. rozsudek SDEU ze dne 27. 2. 2014 ve věci **C-351/12 OSA – Ochraný svaz autorský pro práva k dílům hudebním, o. s. proti Léčebné lázně Mariánské Lázně a. s.**, podle kterého musí být článek 3 odst. 1 informační směrnice vykládán v tom smyslu, že se jej kolektivní správce autorských práv **nemůže dovolávat ve sporu mezi jednotlivci s cílem vyloučit použití právní úpravy členského státu, která je s tímto ustanovením v rozporu. Soud, jemuž byl takový spor předložen, je však povinen vykládat uvedenou právní úpravu v co největším možném rozsahu ve světle znění, jakož i účelu tohoto ustanovení směrnice, aby tak mohlo být dosaženo výsledku, který by byl v souladu s cílem sledovaným tímto ustanovením směrnice.** Otázkou přednosti práva EU před českým právním řádem se zabýval též několikrát český Ústavní soud, který např. ve svém nálezu Pl. ÚS 19/04 ze dne 21. 2. 2006 konstatoval s odkazem na judikaturu SDEU, že „počínaje 1. květnem 2004 je každý orgán veřejné moci povinen aplikovat komunitární právo přednostně před českým právem tehdy, pokud je český zákon v rozporu s právem komunitárním (viz věc 6/64 **Costa proti ENEL** [1964] ECR 585 a konstantní judikatura Evropského soudního dvora)“.

Nepřímý účinek směrnic, kdy orgány aplikující právo v členských státech jsou povinny vykládat vnitrostátní právo v souladu s netransponovanou nebo nesprávně transponovanou směrnicí (jako celku – tj. včetně preambule), **je tak naopak povinností.**

Mezinárodní smlouvy i právo EU tedy mají ve smyslu předchozího výkladu **přednost před zákony České republiky s tím, že se jich v případech zvláštních konvenčních norem, na rozdíl od norem přímo aplikovatelných (self-executing), zásadně nemohou přímo dovolávat vlastní občané** (srov. zejména čl. 5 Bernské úmluvy a výklady k němu v části komentáře týkající se mezinárodních smluv).